

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-a - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto V. - Štev. 33

Trst - Gorica 17. avgusta 1951

Izhaja vsak petek

Zgrešena pota

Ugledni britanski dnevnik »Times«, ki je nekakšno poluradno glasilo krogov britanske zunanje politike, je objavil preteklo soboto, 11. t. m., pomemben uvodnik, posvečen reviziji italijanske mirovne pogodbe in tržaškemu vprašanju. List omenja sedanje težnje italijanske zunanje politike in ugotavlja, da bi se razna določila italijanske mirovne pogodbe (pri čemer misli prvenstveno na vojaške omejitve) lahko izpremenila ali pa odpravila po vzorcu japonske mirovne pogodbe, t. j. z enostransko odločitvijo nekaterih sil. Toda revizija italijanske mirovne pogodbe je vezana z rešitvijo tržaškega vprašanja, ki pa ni tako enostavna. To zvezo je poudarila tudi jugoslovanska vlada, ki je sporočila ameriškemu zunanjemu ministru, da ne bo pristala na izpremembo vojaških določil italijanske mirovne pogodbe, če ne bi bilo prej »na zadovoljiv način« rešeno tržaško vprašanje.

Kaj naj se torej napravi? »Times« vidi dve rešitvi: prva bi bila v tem, da ostane »za dolgo časa« v veljavi sedanji položaj. Na tržaškem ozemlju bi ostale angloameriške čete, kar ima v tem delu Jadrana »več kakor pa sama simbolika«. Ta rešitev bi bila lahko dopolnjena še s posebnim italijansko-jugoslovanskim sporazumom, ki bi nudil primerna jamstva Italijanom v coni B in bi obenem uredil položaj jugoslovanskega prebivalstva v coni A. Upodničar ne skriva, da bi bila taka rešitev Zahodu precej po godu.

Potem ko je »Times« na ta način posredno priznal, da se prebivalstvu jugoslovanske narodnosti v coni A ne godi prav najbolje, kajti če bi mu bilo dobro ne bi bilo treba šele sklepati sporazum, ki naj uredi njegov položaj — ureja se namreč nekaj, kar ni še urejeno — pa prihaja še do neke druge zamisli ugotovitve. Njegov uredničar ugotavlja namreč, da podaljšanje sedanjega stanja Italiji nikakor ne bi odgovarjalo, kajti »čas ne delanzoj«. S tem je ugledni londonski list torej priznal, da se na Svobodnem tržaškem ozemlju vedno bolj veča število onih, ki so proti povratku našega mesta pod Italijo.

Toda namesto, da bi iz takega sklepanja potegnili zaključke, kakršni izhajajo za vsakega demokrata, za katerega je merodajna predumem volja prebivalstva, zahaja takoj nato na čudna stranska pota. Po njegovem De Gasperi ne bi smel ugotoviti, ker se mu zna zgoditi, da bo z vsakim dnem vedno več izgubljal, ampak bi moral zahtevati in doseči takojšnjo rešitev, pa čeprav taka rešitev ne bi popolnoma uresničila tega, kar mu je bilo obljubljeno 20. marca. »Times« omenja, da je že Sforza govoril o primernih izpremembah meje po narodnostnem načelu. V tej smeri je treba po njegovem mnenju nadaljevati poskuse za dosego sprave med Italijo in Jugoslavijo, pa čeprav je tudi njemu jasno, »da bi bila etnična meja v Istri bolj podobna čipkam kakor pa jasni mejni črti. A kakor ga pri njegovi presoji ne moti ugotovljena težnja iz izpremenjanju mišljenja prebivalstva, prav tako ga ne moti niti nemogoča meja. Njegovi predlogi gredo še dalje. Če se Jugoslavija in Italija sami ne moreta sporazumeti o rešitvi tržaškega vprašanja, potem naj sporazumno poišče nekoga razsodnika, ki bo izdal svoj, za obe strani končnovenjavi sklep. Ob zaključku ugotavlja uvodničar, da bi bilo »za zahodne sile neopravičljivo nedostojno, če bi odstopile od svoje marčne obljube, toda v interesu Italije in njenih odnosov z zavezniki ter v interesu Jugoslavije in njenih odnosov z državami atlantske zveze bi bilo, da se ustvari neka možnost, s katero bi se lahko rešilo to vprašanje.

Ves »Times«-ov uvodnik nam je prepričljiv dokaz, v kako neugodnem položaju so se znašle zahodne sile zaradi svoje lahkomišelnosti marčne obljube, ki jo je na tako pomemben način vrgel z balkona milanske palače teatralni Bidault. V politiki se vse napake bridko maščujejo. Danes na vse močne načine iščejo izhod iz lastne zagate. Ker ga velesile same ne morejo najti, ne da bi prelomile svoje obljube, silijo, naj se Italija in Jugoslavija sami sporazumeta za novo rešitev.

Tragično pa je pri tem, da predlaga »Times«, naj bi namesto ohranitve nevtralnega ozemlja, ki naj med dvema sosedoma za vedno od strani vzrok sporov, to ozemlje delili na star način proti priznani volji velikega dela prebivalstva, podobno kakor se je to dogajalo v

Igra z mirom

Ali je Sovjetom nevarna igra z mirom zares glavno politično vodilo?

Od štokholmskega kongresa partizanov miru, ob istočasni sprostitvi svetovne podpisne akcije za mir, pa vse do današnjih dni, ko se v vzhodnem, to je sovjetskem delu Berlina odigrava bučni mladinski festival v znamenju miroljubnega sovjetskega golobčka, smo pričali budni sovjetski mirovni akcij, ki pa nikogar na svetu ne more prepričati o miroljubnih smotrih današnje sovjetske politike.

Da deluje kominformistična propaganda med ljudstvom z miroljubnimi gesli, je dokaj znano. Kremelj spuša iz svojih zlatih klek sarne bele golobčke, ki v nežnem kljunu raznašajo po svetu oljčne vejice miru in bratstva, hkratu pa po svojih agitpropovskih hierarhično razporejenih centralah siplje skozi satelitske države in partijske celice v svet propagandna kričava gesla o zahodnih vojnih hujskačih in rušiteljih proletarskih revolucionarnih pridobitev.

Po taki propagandi sodeč, svet ni danes razdeljen v zahodni demokratični in vzhodni totalitarni tabor, ampak na zahodni imperialistični in vojnohujskaški ter vzhodni miroljubni ljudski tabor. Po znanem pravdarskem reku »Toži, da ne boš tožen!«, obtožujejo Sovjeti zahodne demokratične sile, zlasti pa mlado ameriško demokracijo dejanj, ki so jih sami spočeli in deloma že izvedli.

Sovjeti so s svojo povojno politiko sprožili plaz, pred katerim se hočejo zavarovati z naticom krinke miroljubnosti in prevzemom vloge nedolžnega preganjanega jagnjeta. Taki krinki in spretno igrani vlogi se demokratični opazovalec more samo od srca nasmejati... Smeh pa izgine ob opazovanju uporabljenih rešij, vojaške kulizarije in razkazovanih rekvizitov najnovejšega morilnega orožja.

Koreja, Indokina, Kašmir, Perzija, Egipt, Berlin, Peru so le posamezni krvavi prizori v veliki sovjetski igri, ki se imenuje svetovna komunistična revolucija, po kateri naj bi proletarijat zavladal nad vsem človeštvom.

Zahrbtni napadi, umori vodilnih politikov, petrolejska ležišča, nesodobne pogodbe iz preživele kolonialne zgodovine nekaterih držav obmejni spori, neuravnovesnost po vojnih grozotah zapeljane mladine, svobodoljubnost azijskih in afriških narodov, pa so le dobrodošle preteveze za poseganje v težavni razvoj svetovne politike.

Kje so običajni pojmi o svobodi, človečanstvu, demokraciji, blaginji.

Farizejski zaščitniki

SDS razkrinkuje ameriške mahinacije CLN-a za Istro in Trst

Rinaldo Fragiaco, predsednik Narodnega osvobodilnega odbora za Istro, je napisal v »New York Times«-u dne 27. julija t. l., da njegov odbor nadaljuje vs svojo sveto kampanjo za povratek Trsta in Istre k Italiji ter da je v tem pogledu podpiran tako kot od italijanskega kakor tudi od slovenskega prebivalstva.

Italijanski irendentisti si torej lašte v Ameriki nič manj kakor to, da predstavljajo celo Slovence in Hrvat! Tu nekaj takega gotovo ne bi izustili. Amerika pa je daleč, prebivalstvo je v takih vprašanih neobveščeno in zato je Fragiaco poizkušal, da bi se predstavil kot

časih, ko niso imeli narodi še nobene besede. Ali smo Tržačani drobiž, s katerim naj se za silo zamašijo pohlepnost naših sosedov?

»Times«-u, stavemu, uglednemu listu bi pripisovali, da bo gledal na naš problem s širših vidikov, pri čemer bo upošteval posebno naše zahteve. Nikdar si ne bi mislili, da bo odprto svetoval, naj rešijo usodo našega ozemlja še predno bi se preveč ojačila tista zavest, »ki ne dela v korist Italije«. Ali mar želi prepričati, da bi se tukajšnje prebivalstvo zavedlo sebe in svojega posebnega poslanstva ter bi prenehalo biti igrača v rokah raznih irendentistov? Kdo bo imel od tega korist?

Taka politika ni demokratična, ni poštena in kot jo predlaga, je očitno na zgrešenih potih. Zato tudi ne bo uspel. ***

napredku? Valjajo se v blatu padalne hinavščine in svetovnega gorja! Varano ljudstvo stopa po njih, ne zavedajoč se, da z njimi gazi sebe in svojo bodočnost.

Zahodni demokratični svet je izzivanje sprejel in nanj odgovoril z edino možnim ukrepom varnostnega oboroževanja. Zahod je odgo-

voril dostojanstveno in trezno, vedajoč se odgovornosti in dalekosežnosti podvzetih ukrepov.

Na tehničnu mednarodne pravice ni postavljen zahodni obrambni meč, ampak sovjetska tako imenovana volja po miru in obliki lahko krilega golobčka z oljčno vejico v kamnitem kljunu.

Skladna sovjetska in partijska miroljubnost

VRENJE MED SATELITI

Sovjetski politiki sedijo na bruhajočem ognjeniku

»Washington Star« prinaša uvodnik pod naslovom »Sovjeti sede na ognjeniku«, v katerem prinaša zanimive misli o razvoju za železno zavezavo.

»Letalski pobeg štirih mladih Poljakov na Svedsko in upor dvanajstih poljskih mornarjev na Balthem morju, ki so tudi zaprosili za zavetje na Svedskem — katero pa jim bo po mednarodnem zakonu težko priznati — sta morda sama po sebi nepomembna dogodka, vendar pa značilno potrjujejo poročila, ki jih vedno slišimo in ki pra-

vijo, da narašča protisovjetsko razpoloženje na Poljskem. Presojati ju je treba v zvezi s sedanjo sodno razpravo v Varšavi proti skupini visokih poljskih častnikov. Na Poljskem nekaj vre in v ozračju je eutični nemir. Pred rdečo lutkovno vlado, ki vlada po kremeljskih navodilih, se pojavljajo hude težave.

Vendar pa ni v tem nič presenetljivega, kajti Poljska, katere prebivalstvo je po ogromni večini katoliško, je po svojem značaju, kulturi in tradiciji, pa tudi po vsej svoji zgodovini izrazilo svobodoljubna dežela. V Poljakih je globoko zakoreninjeno hrepenenje po narodni svobodi. Le malo narodov v Evropi se lahko ponaša s tako ljubeznijo do neodvisnosti. V teku stoletij, v katerih sta si Nemčija in Rusija večkrat razdelili njihovo deželo, je dozorela v poljskem ljudstvu enotna narodna zavest. Hkrati pa se je zajela vanj mržnja — da ne uporabimo hujskega izraza — do teh dveh držav. V nekaterih pogledih pa čutijo Poljaki do Rusov še večjo mržnjo kakor do Nemcev. V povojnem času izdaja Kremelj svojo oblast nad Poljsko preko izdajalske lutkovne vlade v Varšavi in poljsko ljudstvo ima po veliki večini dovolj vzroka, da gleda na svojo vzhodno sosedo — na brezbožni in tiranski sistem, ki ga hoče podjarmiti — z vedno večjim strahom in sovraštvom.

Podobno bi lahko dejali tudi o drugih sovjetskih podložniških državah v Evropi. Trenutno vlada Kremelj velikemu imperiju, toda človeške in stoletne zgodovinske sile in nagnjenja v njem stalno delujejo proti sovjetskemu prizadevanju za utrditev komunistične oblasti, četudi se zdi na površini zaenkrat vse gladko in mirno in čeprav imajo Sovjeti dovolj moči, da lahko zahtevajo upore in so prepričani, da bodo lahko uspešno vsestali te dežele in jih prebavili, če bodo imeli dovolj časa, da bodo konca ustrahovali te narode in jih popolnoma podvržli. Poljaki, Čehi in vsi drugi zatirani narodi na sovjetskem področju se že po svojem značaju upirajo spojitvi s komunistično Rusijo. Trenutno tega sicer ne morejo pokazati, toda temu so vzrok le tajna policija, koncentracijska taborišča in druga sredstva nasilja, katere uporabljajo komunistične vlade, da obdrže

Brez resnosti

Po dolgim in kot vemo dokaj mučnem porajanju je titovska trzaska politična skupina z resolucijo konference partijskih organizacij KP - STO, cone A končno pristala s svojim volinim programom na dan.

Znano je, da je prišlo med vodstvi titovcev v coni A in coni B po objavi resolucije tržaškega vodstva v »Progressus«, v katerem se je bilo izreklo za STO in za postopno združitve obeh con, do zelo osirega spora.

Zadeva je bila zelo enostavna. Partijskemu vodstvu v coni A je postalo jasno, da ne bo dobilo na odočih občinskih volitvah niti prsto glasov, če se ne izreče za Svobodno tržaško ozemlje, za katero so kratko in malo v s i tržaški Slovenci. Zato je Babič enostavno požrtvo svojo izjavo s partijskega kongresa v Izoli z leta 1949, v kateri je proglasil realizacijo STO-ja za iluzijo in je predlagal rešitev tržaškega vprašanja v smislu svoječasnega sporazuma Tito-Togliatti — torej Trst Italiji — ter je zaradi grozečega popolnega poloma na volitvah naenkrat odkril svojo ljubezen do STO-ja. Le, mož ni računal s svojimi partijskimi tovariši v Kopru! Ko je izšla omenjena resolucija, je v Kopru završalo kot v čebelnjaku. Tamošnjim partijskim voditeljem je postalo takoj jasno, da bi bilo njihovega oblastvovanju takoj konec, če bi morala njihova ljudska oblasta sloneti na ljudski volji, kar bo nujno moralo nastopiti, ko bosta združeni obe coni. Zato so najodločneje protestirali proti zavzetemu stališču samo partijskega vodstva v Trstu in so končno iz ust koprškega partijskega šefa Beltrama celo izjavili, da je ta resolucija slepilna, ker ogroža »demokratične pridobitve« v coni B. Zaradi teh protestov »Primorski dnevnik« z resolucije ni priobčil

in vsa stvar je ostala nerešena.

Kadar danes sploh govorimo o tržaških titovcih, ni nam težko najti objektivne in mirne besede, približno take, kakršnih se poslužuje vsak vzgojen človek, kadar vstopi v hišo težkega bolnika, četudi je njegov nasprotnik. Njihov položaj zares ni lahek. Odkar je nastal razkol med tržaškimi komunisti, je bil njihov položaj že od samega početka zelo težak. Njihovi voditelji so bili vajeni nastopati v Trstu kot nekaki vladarji, ki odločajo tako rekoč o življenju in smrti navadnih zemljanov. Po razkolu so v odnosu do kominformistov postali nenkrat neznatna frakcija in dolgo časa se niso znašli v tem novem mučnem položaju. Ideološko so moralni in morajo še vedno skakati od stališča do stališča, včasih kar preko noči, kakor jim to pač narekuje razvoj v Jugoslaviji. Organizacijski pa niso do danes uspeli zajeti kakršno koli pomembnejše število Slovencev, kaj šele Italijanov. Nasprotno, z meseci in leti je število aktivno sodelujočih vedno bolj padalo, tako da obstoja danes ta politična skupina dejansko bolj ali manj le z organizacijskega ogrođa, ki živi politično in finančno neglede na tukajšnje politične in gospodarske pogoje. Vrh vsega ima vodstvo, ki ga želi že zdavnaj spreminiti celo najožji krog pristavev, le da v tem ne uspeva, ker odločajo o tem činitelji izven našega ozemlja.

Torej vodstvo te skupine je končno zavzelo svoje stališče glede STO-ja. Značilno je že dejstvo, da je resolucijo sprejela samo titovska partijska organizacija cone A. Torej, kar so sklenili v Trstu, bodo jutri v Kopru lahko zanikali ali pa napadali, četudi gre za eno in isto politično organizacijo.

V dolgovezni, očitno namenoma nejasno držani, s splošnimi stilizacijami in frazami bogato zabeljeni govorci se zrcali vsa zadrega tržaških titovcev. Kar dajo z eno roko, jemljejo z drugo! Hoteli bi se izkazati za STO zaradi pomirjenja svojih pristavev, morajo pa pri tem računati na svoje ogrožene partijske prijatelje v Kopru, ki seveda svojih stoličkov nikakor ne mislijo zapuščati. Tako so rodili stališče ki ne predstavlja ne tica in ne mišja. Izjavljajo se s vo pridnostjo za STO, ampak šele, ko bo izpolnjenih nešteto pogojev. Sicer so pa za neki samostojni Trst, ne povedo pa kakšna naj bo ta samostojnost in kako naj se ta samostojnost doseže mimo mirovne pogodbe. Če hočemo zbrati iz resolucije in iz govorov, ki so jih imeli na konferenci, pogoje za združitve obeh con, pridemo na kratko rečeno do zaključka, da bodo titovci za polno ostvartev Svobodnega tržaškega ozemlja šele tedaj, kadar bodo politične in gospodarske razmere v coni A iste kot v coni B. Z drugimi besedami oni bodo za STO takrat, ko bo gospod Babič v coni A prav tak neomejen gospodar, kot je gospod Beltram v coni B.

Nihče gospodu Babiču ne more braniti, da zastuje tako visokolete cilje. Le skromno bi ga vprašali: Kako se strinja to njegovo stališče z določbami mirovne pogodbe glede STO-ja, katero je podpisala tudi Jugoslavija? Mirovna pogodba predvideva točno, kakšne naj bodo politične, gospodarske in socialne razmere na STO-ju. Nikjer tam ne stoji, naj bo STO upravljano po sistemu tako imenovane »ljudske oblasti«. Vprašamo se pa tudi, kakšno zaupanje imajo lahko tržaški Slovenci v voditelje politične skupine, ki ne spoštujejo niti tega, kar je podpisal njihov dejanski šef v Jugoslaviji? Vprašamo se dalje, kakšno jamstvo lahko nudi tržaškim Slovcem tudi tako, več kot nejasno stališče te skupine glede bodočnosti našega ozemlja, če smo priča neprestanemu menjanju stališča: enkrat je tako, drugič zopet drugačno, nikdar pa jasno in dosledno! Vprašamo se končno, kakšno zaupanje imajo lahko tržaški Slovenci do političnih činiteljev, ki zapuščajo dokaj lahkomišelnost edino čvrsta tla mirovne pogodbe, ki nas je končno ločila od Italije, ter se lovijo v vseh mogočih in nemogočih kombinacijah, s čimer ogrožajo sam obstoj STO-ja?

Ne, če je bilo treba še dokazov, nam ta resolucija jasno pove, da se na titovske voditelje v Trstu v nobenem primeru ni zanesiti! Dajajo vedno znova dokaze, da jim primanjkuje osnovnega političnega predarka in resnosti. To je pa najhuje, kar se v resnih krogih lahko očita političnim ljudem.

Bližnji Vzhod in Afrika

Predlagani vzajemni varnostni načrt, ki je sedaj predmet zasliševanja pred ameriškim senatom odbora za oborožene sile in zunanjo politiko, priznava Blížnjemu vzhodu in Afriki značaj strateško važnega področja, na katerem je potrebno, da Združene države pomagajo zadržati komunistični pritisk.

Danes je v tej zadevi pred senatom odboroma pričeval pomočnik ameriškega zunanjega ministra, George C. Mac Ghee, ki je zagovarjal načrt o 8500 milijonih dolarjev nujne gospodarske in vojaške pomoči za obrambo pred komunističnim.

Mac Ghee je poudaril, da bo 540 milijonov dolarjev, ki so v načrtu za vojaško in gospodarsko pomoč Blížnjemu vzhodu in Afriki, dvignilo voljo držav in narodov tega področja in povečalo njihovo pripravljenost za sodelovanje v obrambi pred sovjetskim pritiskom. Mac Ghee je poudaril strateško važnost vsega tega področja, ki mu je treba pomagati, da vzdrži pred komunistično grožnjo.

VEŠTAČI Z GORIŠKEGA

Od srede do srede

TAKE OBLJUBE Slovenci že bridko poznamo!

«Giornale di Trieste» od nedelje 5. t. m. objavlja, da bodo dobili Slovenci v Italiji, ko bo sem priključen se Trst, deželno avtonomijo s posebnim statutom. Te italijanske obljube pa veljajo za nas Slovence kot lanski sneg na soncu! Sneg traja, dokler ga sonce ne staja, laške obljube pa dokler traja nevarnost! To lastnost Italijanov, ki smo jo Slovenci že neštetokrat prebriskali spoznali, smo objavili prav v «Demokraciji» od predpreteklega tedna v članku z naslovom »Slovensko šolstvo v Italiji«. Gosposode okoli »Giornale di Trieste« so naš članek najbrž brali, ker so že tri dni pozneje objavili svoje zapeljive obljube o avtonomnem posebnim statutom.

Nevarnost, pravzaprav dejstvo, da Italija Trsta nikoli več ne dobi, postaja od dne do dne bolj gotovo. Zato je »Giornale di Trieste« prvi zatropil v staro italijansko troben-to. Za njim stopicajo še drugi, tudi ministri, in sam De Gasperi. Bog ne daj, da bi sleherni Slovenec nasedel tem lažnim obljubam, ki imajo namen, zopet mamiti in varati nas Slovence in svetovno diplomacijo.

Tako so Italijani objubljali Slovence spoštovanje vseh pravic, zlasti šolskih in jezikovnih, leta 1866, dati pa jih nočejo niti danes. Prav demokrščan De Gasperi je največji raznarodovalec naših bratov v videmski pokrajini, saj nosi on, kot predsednik vlade, vsjo odgovornost, da se tam ne sme niti poučevati slovenskega jezika, niti spregovoriti besedice slovensčine v osnovnih šolah. In to pod kaznjivo ene lire globe za vsako besedo, ki jo naši malčki izgovorijo v svojem materinem jeziku!

De Gasperijeva vlada je kriva da se tam postavljajo le italijanski otroški otroci! Toda demokrščan De Gasperi bo kljub temu še nadalje objubljal avtonomijo s posebnim statutom! Kakor leta 1945 in leta 1947!

Leta 1947 so Italijani celo izglasovali člen 118 ustave, ki določa avtonomijo s posebnim statutom, toda nekaj mesecev pozneje so iz-

Sprejem pri upravitelju goriške nadškofije

Dež in obč. svet. Bratuž in obč. svet. Brumat sta se v imenu goriških demokratičnih Slovencev poklonila upravitelju goriške nadškofije škofu mons. H. Ambrosiju.

Poset avstrijskih izletnikov

V torek 14. t. m. so obiskali Gorico avstrijski izletniki kar z orkestrom. Nekaj komadov so zaigrali tudi pred občinsko hišo, zvečer so pa imeli koncert.

Vabilo vsem zdravniški pomočnikom in pomočnicam

Goriško županstvo vabi vse zdravniške pomočnike in pomočnice (bolničarje in bolničarke), ki imajo tozadevno diplomu, naj se glasijo v občinskem zdravniškem uradu v Gorici, ul. Mazzini št. 7, in prinesejo s seboj diplomu zaradi izpolnitve tozadevnega imenika.

P. HUGO BREN O.F.M.

Baraga - zagovornik brezpravnih

Ta ali oni bi utegnili misliti, da Baraga, graščakov sin, ki je živel v dobi, ko so se graščaki smatrali za vzvišene nad navadnim ljudstvom, najbrž ni imel nikakega pravega smisla za brezpravne proletarskega človeka. A če kdo tako misli, Barago slabo pozna! Ta domneva že zaradi tega ne drži, ker on ni bil potomec kaknega močnega graščaka iz fevdalne dobe, kot ga napuče njegovih angleških biografi v Ameriki se danes razglasajo. Se vedno namreč pišejo, da je bil iz najvišjega avstrijskega plemstva, s samimi Habsburzi v rodu. Mi pa vemo, da je bil pravzaprav preprost slovenski človek, sin srednjega posestnika. Se manj pa je domneva drži sprito njegovega svetniško vzvišenega krščanskega socialnega čustvanja. To ga je izoblikovalo v navdušenega in neustrašenega zagovornika pravic vseh izkoriščenih, izzema-nih in brezpravnih. V sledečem

glasovali člen X. prehodnih določil ustave, ki je avtonomijo s posebnim statutom odpravil za nedoločen čas!...

Italijani so tako postali pravi mojstri v neizpolnjevanju obljub in v raznarodovanju jezikovnih manjšin. Saj ne spoštujejo niti določil členov 3 in 6 svoje lastne ustave in pa zadnjega odstavka člena X. prehodnih določil ustave, kako naj potem spoštujejo šele obljube, da nam bodo dali avtonomijo s posebnim statutom?

Nekaj pa bodo tržaškimi Slovence res dali, če bi jih zadel a ne-

PRVA SEJA DEŽELNEGA SVETA

Nastop našega zastopnika R. Bratuža v korist slov. občin na Goriškem in Alojzijevišču

Dne 7. avgusta je bila na goriškem gradu prva seja pred kratkim izvoljenega deželnega sveta. Svečano razpoloženje je pa skilil predsednik, ki ni smatral za potrebno, da otvori sejo z običajnim nastopnim govorom. To se je zgodilo prav verjetno v sporazumu z nekaterimi večinskimi svetovalci, da bi se s tem preprečilo nastopne izjave slovenskih deželnih svetovalcev! Vsekakor je začetek poslovanja goriškega deželnega sveta za goriške Slovence kaj malo prepričljiv in vzpodbuden.

Predsednik je takoj po formalni otvoritvi zasedanja prešel na dnevni red in najavil 33 točk.

Obnavljanje prvih 16 točk dnevnega reda je poteklo gladko v polnem soglasju vseh navzočih svetovalcev. Pri 17. točki se je javil k besedi naš zastopnik g. Rudi Bratuž in najavil pismo zahtevo po izpraznitvi od karabinjerjev in finančarjev zasedenih občinskih stavb v Doberdolu, Sovodnjah in Steverjanu.

Kot 24. točka je bilo na dnevnem redu obravnavanje podelitve podpore Domu revnih. Svet. Bratuž je bil za podelitve podpore in dokazoval komunističnemu svetovalcu Bergamasu, da je upravičena, ker služi zares v karitativne namene; pri tem je najavil, da bo postavil na prihodnji seji slično zahtevo po podpori v korist goriškega Alojzijevišča in Sirotišča. Svet. Bratuž je hkratu naprosil deželni svet, naj se že sedaj zanima za vrnitev pravih lastnikov stavbe Alojzijevišča, ki je do polovice zasedena po finančarjih, zaradi česar ne more služiti svojemu pravemu namenu kot podporna ustanova za ubožne Slovence dijake.

Pri obravnavanju 28. točke dnevnega reda v zvezi z družinskim davkom se je vnela med raznimi svetovalci dolga debata, ki se je udeležil tudi svet. Bratuž.

Predlog kominformističnih svetovalcev, naj se pokrajinski svet izreče proti vpeljavi in izterjevanju družinskega davka, zlasti po načinu, ki ga predvideva neka okrožnica ministra Vanonija, katera šteti visoke dohodka in ne upošteva nizkega zaslužka delavskih razredov, so večinski svetovalci ovrgli. Ko so razpravljali o tem kominformističnem predlogu, je neki svetovalec rekel, da je dobila goriška prefektura posebna navodila, ki naj bi omilila zadevo družinskega davka z upoštevanjem nizkih zasluž-

reča: da se vrnejo zopet pod Italijo. Dalj jim bodo to, kar nam goriškimi in videmskimi Slovence: preganjanje na šolskem polju, naravno raznarodovanje, nepriznanje našega jezika, vse funkcionarje bivšega fašističnega režima, bombe in atentate na slovenske trgovine, policijo, ki ne bo mogla izslediti krivcev teh atentatov, italijanske otroške vtice, visoke davke, vojaško službo, premeštev slovenskih uradnikov v notranjost republike, neimenovanje novih slovenskih uradnikov, nameštitev uradnikov z juga, ki ne poznajo našega jezika, naših običajev in razmer itd. itd.

Proti nameščanju v naše kraje takih uradnikov in funkcionarjev je svojčasno pisal že sam zloglasni šovinistični tednik »Il Lunedù«. To poudarja v zadnjih časih drug šovinistični in raznarodovalni list »Paesi tuoi«, ki ga tiskajo za raznarodovanje beneških Slovencev!

svoljen tudi en zastopnik manjšine. In sicer g. Ambrož Petecjan. Seveda je tudi med namestniki eden od manjšine, to je g. Peter Tomšič.

Občinski svetovalci so na tej seji pooblastili izvršni odbor, naj smatra za odobren sejni zapisnik in ga podpiše. Sklenjeno je bilo nadalje, da sme izvršni odbor spreminiti postavke proračuna, kar se tiče prenosa raznih vsot. Glede plač cerkovnika in organistom je občinski svet sklenil, da dobijo cerkovniki iz Rupe, Sovodnje in Gabrij vsak po 5.000 lir, organisti od istotam pa po 1.650 lir. To pa zato, ker znaša tozadevni fond v celoti samo dvanaest tisoč lir. Povračilo stanovanjske najemnine duhovniku iz Rupe bodo izvršili, ko bo kaj denarja. Tudi so na sobotni seji sklenili, da bo župan prejel po 20 tisoč lir plače na mesec. Glede napeljav luči na Vrh sv. Mihaela so sklenili, da se bodo župan in trije odborniki posvetovali v tej zadevi z g. inž. Percom iz Gorice. Končno je občinski svet sklenil, naj si vsak občinar ogleda pravilnik za gradnje. Na predlog g. Ambroža Petecjana so tudi sklenili, da se imenuje poseben tehnik za gradnje, ki naj potem nadzoruje gradbena dela na stroške vsake prizadete stranke.

Krojni tečaj

V šoli v ulici Croce bo večerni krojni tečaj v slovenščini za gospe in gospodične, na katerem bodo učili nov način merjenja »ERRE-VI«, tako da ni potrebno miselno računanje.

Vpis in praktični poskusi se pričnejo v ponedeljek 20. in v torek 21. ter v sredo 22. t. m. od 7. do 8. ure zvečer. Tam doli vsakdo tudi vsa podrobnejša navodila.

Seja obč. sveta v Števerjanu

V nedeljo 5. avgusta popoldne je bila ta seja občinskega sveta. Razpravljali so o raznih važnih in zanimajih gospodarskega značaja. Na žalost moramo ugotoviti, da so potrebe naše občine velike in tudi zelo nujne, sredstva pa preskromna! Gre tudi za to, da se izvedejo nekatera nujna dela v korist Jazbinan. Župan in odbor se z vsjo vnaemo prizadevata, da bi se želje Jazbinarjev čimprej uresničile, kar se tiče popravila ceste, napeljav, luči, zgradbe šole itd., in je upanje, da bodo vendarle dosegli nekaj razumevanja in pomoči od strani vlade.

Seja obč. sveta v Sovodnjah

V soboto zvečer 11. t. m. je zopet bila seja sovodenjskega občinskega sveta. Na seji so imenovali odbor za občinsko pomožno ustanovo. In sicer same večinske svetovalce. V volivni občinski odbor je bil iz-

Prilike v Skriljevem

Našo mično cerkvico smo letos popravili na račun vojne odškodnine. In ker smo delo končali še pred kratkim, smo sv. Vida praznovali šele v nedeljo 12. t. m., seveda v prav lepem razpoloženju.

Cerkvica je bila sezidana leta 1532 in je torej stara 419 let. Naš cerkveni patron pa je sv. Lenart: Naš cerkveni upravitelj je č. g. Zorž, župnik iz Mirnika. Pred njim je bil pa č. g. Češornja, znani poznavalec slovenskih jezikov, ki sedaj prestaja 12 let ječe, ki so mu jo naložili rdeči oblastniki v Jugoslaviji, pa čeprav je on italijanski državljan. Zadaž za oltarjem cerkvice visi na zidu velika konjska podkev, ki utegne imeti visoko starost. Domačini trdijo, da jo je po-

stavil neki Korošec v zahvalo, ker je srečno privozil s Skriljevega griča v dolino tovor vina, čeprav se mu je utrgala zavora. Tudi verige, ki obdajajo cerkvico, je iz tega vzroka in s tem namenom kupil Korošec. To trdijo domačini!...

Zanimiva je ugotovitev, kako se nekateri furlanski demokršćani prizadevajo, da bi se vrinili med naše ljudstvo. Trdijo namreč, da so plačilo za popravilo cerkvice preskrbeli oni, demokršćani, kar seveda ne odgovarja resnici, ker je vlada nakazala vojno odškodnino. Vojno odškodnino pa vlada plačuje tudi z denarjem našega ljudstva, saj pobira od njega visoke davke!

Vse to je našemu ljudstvu predbrodo znano, zato ne mara nasesti tem zvijačam demokršćanov, ki bi se mu radi vsilili iz političnih namenov!

Za sv. Lenarta, ki pade na 6. novembra, bo kostanj »maron« že prav dober in sladka rebula tudi. Kaj boljšega za slovenske izletnike?!

Pogreb matere štandreškega župnika

Na domu v Hruševlju v Brdih (v Jugoslaviji) je umrla v petek jutraj 3. t. m. gospa Marija vd. Zalatel, rojena plemenita de Honeštis, mama štandreškega župnika, G. župnik je že prejšnjo nedeljo oznanil v cerkvi, da bo med tednom gotovo šel v Jugoslavijo obiskat bolno mater, če bo le dobil naproseno in objuljeno brzojavko, ki pa ni prišla, dokler ni njegova mati preminula. A tudi ta brzojavka ni bila veljavna za pot preko meje, ker je ni overovala oziroma izdala jugoslovanska zaščitna oblast. Tako je moral sin-duhovnik prisostvovati pogrebu 4. t. m. popoldne z obmejnega griča na Ložah v bližini Dolenj.

Ker so domači in vsi udeleženci pogreba imeli dobrohotno pozornost, da so nesli mrljico po zgornji poti in celo kar po robu griča, namesto po vaši in glavni poti, je bilo videti pogreb z italijanske strani zelo dobro. Gospodu sinu je bilo tako zadovoljeno in mu je bilo hudo le, ker niso na bloku sprejeli cvetja in virha za pokojnico, ki so ga zato pustili na kraju, od koder so prisostvovali pogrebu.

Pogreb je bil res lep. Stevilni ljudje in ginljive žalostinke, ki jih je izvajal tamkajšnji domači pevski zbor in ki jih je bilo kar lepo slišati na to stran meje.

Pokojnica je bila sirom znana modra in močna žena, ki je v svoji bistroumnosti in dalekovidnosti marsikaj spoznala in napovedala, zato pa je tudi bila vedno zasledovana od prejšnjih črnih in sedaj rdečih oblastev!

Umetno oplojevanje živine

Ker so se pojavili primeri boleznih pri živini zaradi okuženja pri oploditvi, in sicer v veterinarskem konzorciju za Gorico, Sovodnje in Steverjan, je goriška prefektura naročila, naj se vrši umetno oplojevanje krav. Zato so vabljani vsi živinorejci, ki se hočejo poslužiti tega načina oploditve za svojo živino, naj zaprosijo že sedaj konzorcijalnega živnozdravnika dr. Visintina v Gorici, ulica Duca d'Aosta 107, telefon 4-44, za umetno oploditev živine.

13. AVGUSTA: Presenetljiva vest je prišla iz Moskve: SZ se bo udeležila konferencie v San Franciscu, na kateri bodo razpravljali o mirovni pogodbi z Japonsko. Svet namestnikov atlantske zveze se bo sestel 20. avgusta v Londonu. Stalin je odpravil praznovanje obletnice Leninove smrti. General Eisenhower ni zadovoljen z evropskimi oborožitvenimi napori in izjavlja: »Mi domo Evropo resno branili, ali pa jo moramo zapustiti!« - Na Kitajskem so začeli prganjati katoličane.

14. AVGUSTA: Perzijska vlada ni zadovoljna z angleškimi predlogi za rešitev petrolejskega vprašanja, ker niso dovolj jasni. - Madžarska vlada se želi znebiti odgovornosti za napade na jugoslovansko ozemlje in jugoslovanske obmejne strazhe. - Sestanki za sklenitev premirja na Koreji potekajo še vedno brez vsakega uspeha. - Novi angleški poslanik v Moskvi je Sir A. D.F. Gascoigne, ki je služboval doslej na Japonskem. - Če bomo odločni proti pojavom inflacije, lahko za prihodnje leto računamo z znižanjem življenjskih stroškov, izjavlja angleški trgovski minister Schaucross.

proti njihovim zgoraj omenjenim zatiralcem. V dokaz naj podrobneje opišem le dva njegova nastopa. Značilna sta pa posebno zato, ker se je bil moral v obeh teh dveh primerih boriti z oblastvi, kar je pač težko in je treba za to velikega poguma.

I.

Prvič se je pognal v boj z oblastvi za obrambo pravic rodu Otavanov. Povod mu je dala krivica, ki jim je grozila. Ko je namreč Baraga v jeseni l. 1833. prišel med Otavane ob Veliki Reki, na meji med zvezno državo Michigan in indijskim ozemljem, da tam ustanovi nov misijon, se je kmalu začelo slišati, da namerava vlada v doglednem času potisniti Indijance v rezervacijo na zahodno stran reke Mississippija.

Katoliške, kulturno višje stojiče Indijance, je to šušljanje zelo bolelo. Kajti oni so že bolj prirasli k zemlji svojih dedov, kot njihovi še divji in bolj nomadski rojaki. Bridko so o tej usodi, ki jih morda še čaka, tožili svojememu ljubljenu očetu Baragu, o katerem so vedeli, da soglašja in sočustvuje z njimi. Zal jim je bilo tudi zaradi njega, ker so se bali, da ga bodo v tem primeru izgubili.

On jih je seveda tolažil, da najbrž ne bo tako hudo, kot se govori, in vsaj ne tako naglo; če bi se pa res zgodilo, jih on ne bo zapustil, ampak pojde z njimi, kamor koli bodo pregnani, jim je zagotavljal. To izvedo iz njegovega pisma škofu, v katerem pravi dobesedno: »Moje kristjane ta vest zelo žalosti. A sem jih potolažil in zagotovil, da jih ne bom nikdar zapustil, tudi če jih premešče v najpustobnejši kot dežele, seve, dokler bodo skupaj stali in če mi bo škof dovolil.«

Poleti 1834. leta so se katoliški Otavani Grand Riverja (Velike Reke) in Arbre Crocheja, sami Baragovi duhovni otroci, zbrali v Grand Riverju, da se tu posvetujejo, kakšno stališče naj bi zavzeli do vladinega načrta. V neki dolinici so se sešli. Zborovanje je bilo seveda indijansko dramatično. Ko so si prizgali svoje pipe - bili so sami moški - in dolgo časa molče sedeli, se je častitljivi poglavar arbrekrosenskih Indijancev dvignil in otvoril zborovanje. Povedal je vzrok zborna in predlagal solidarni sklep, vladi ne prodati niti pedla zemlje. Nato je izročil grandriver-skemu poglavarju niz jagod, na-

branih na višnjevi vrvti, ki je potem krožila od moža do moža. Vsak, ki jo je sprejel, je s tem simbolično pokazal, da se strinja s predlogom. Mnogi so se se posebe približali voditelju zborovanja in mu zagotovili svoj pristanek. Končno je stopil preden še poglavar sam, krepko stisnil roko arbrekrosenskemu tovarišu in s tem slovesno potrdil zvezo vzajemne pomoči za skupne koristi.

To indijansko zborovanje je agenturi dalo dobrodošlo izkodišče za boj proti Baragu. V koliko je bila njena sumnja, da je imel svoje prste zraven, opravičena, je težko reči. Eno je gotovo, namreč to, da jih on ni šušal na kakšen nasilen odpor proti vladi, in še celo ne krvavi. Kajti to bi bilo noro demagoštvo, kakršnega on ni bil zmožen. Možno pa je, da jim je svetoval ali jim vsaj odobril solidaren sklep, da sami nočejo niti pedla svoje zemlje vladi prodati. Vsekako je bil na njihovi strani, čeprav arististem zborovanju ni bil soudeležen. Pač pa je bil zelo dobro poučen o njegovem poteku, kot je razvidno iz natančnega poročila Leopoldinski družbi.

(Se nadaljuje)

Ameriški državni tajnik obvešča kongres o položaju v Jugoslaviji

Ko je ameriški senat v decembru 1950 odobril zakonski predlog, da se Jugoslaviji takoj nakaže pomoč v živju v vrednosti okoli 50 milijonov dolarjev, je zahteval tudi od vlade, naj mu po preteku treh mesecev poroča, kako se je ameriška pomoč delila in kako so bili izpolnjeni pogoji.

Med temi pogoji so posebno važni trije:

- 1) Jugoslavija se je morala obvezati, da bo pomoč pravično razdeljevala potrebnim, ne oziraje se na plemenske, verske ali politične razlike.
- 2) Jugoslavija se je morala obvezati, da bo storila potrebne gospodarske ukrepe, s pomočjo katerih bo sama zmanjšala potrebo po zunanji pomoči, ki bodo ljudi opogumili, da se bodo še bolj posvetili pridelovanju in proizvodnji in ki bodo za vselej zmanjšali nevost podobnih stisk.
- 3) ameriška vlada je morala izpovedati v posebni noti jugoslovanski vladi, da se naj pomoč nikakor ne tolmači tako, kot da bi ameriška vlada s tem odobrila ukrepe sedanje jugoslovanske vlade, ki uničujejo ali rušijo versko, politično in gospodarsko svobodo.

V posebnem sporazumu z dne 6. januarja 1951 se je Titova vlada obvezala, da bo izpolnila prva dva pogoja. Tretji pogoj pa je izpolnila ameriška vlada dne 26. januarja t. l. s tem, da je poslala jugoslovanski vladi posebno noto zgodovinske važnosti, v kateri pravi: »Pomoč smo dali, da bi preprečili trpljenje jugoslovanskega ljudstva in pa zato, da bi to ljudstvo ohranilo odporno moč, da se brani proti napadalec. Hoteli smo olajšati težke posledice neprimernih vremenskih prilik, ki so vladale v Jugoslaviji in povzročile pomankanje hrane.

Tako z ozirom na davne in trajne prijateljske zveze med obema državama, kakor tudi na neposredno sodelovanje ameriškega ljudstva pri zbiranju pomoči, moram povedati, da je ameriškiemu ljudstvu zelo mnogo na tem, da bi jugoslovansko ljudstvo uživalo popolno svobodo. Mi želimo tako neodvisnost države kot svobodo vsakega posameznega državljana.

Prav zato pa ameriška vlada želi, da bi vsakdo jasno razumel, da je ameriška pomoč dana samo iz razlogov, ki jih navajam in samo za namene, ki sem jih omenil. Nikakor in pod nobenim pogojem se ta pomoč ne sme tolmačiti tako, kakor da bi s tem dajanjem pomoči mi odobraval ukrepe sedanje vlade zvezne republike Jugoslavije, s katerimi se rušijo ali uničuje verske, politične in gospodarske svoboščine v Jugoslaviji.

Svojo obvezo po poročanju, kakor je to naročil ameriški Kongres, pa je izvršil ameriški državni tajnik dne 6. aprila t. l., ko je poslal predsedniku kongresa svoje prvo poročilo, ki obsega dogodke od dneva, ko je jugoslovanska vlada zaprosila za pomoč, pa do 15. marca 1951.

Poročilo je razdeljeno v pet poglavij.

Prvo daje kratko zgodovino, kako je prišlo do ameriške pomoči; drugo opisuje razdeljevanje v Jugoslaviji sami; tretje se peča samo z razdeljevanjem hrane; četrto obvešča, kako je Jugoslavija iznjevala stavljenе pogoje, zlasti kako je bila jugoslovanska javnost obveščena o pomoči po časopisu in radiu in kako so mogli ameriški strokovnjaki in opazovalci nadzirati delitev. Peto poglavje, ki je pravzaprav najbolj važno, ker je v zvezi z noto ameriške vlade, da se ne strinja z metodami sedanje vlade, pa naštevava, kakšne vtiče so dobili opazovalci v Jugoslaviji o spoštovanju osnovnih človeških pravic in svoboščin.

Ker obravnavajo prva štiri poglavja poročila probleme, ki so nam bolj ali manj znani iz dnevnega časopisa ali pa pripovedovanja jim ne bomo posvetili posebne pozornosti. Zanimivo pa je omeniti, da ugotavlja poročilo, da ima v Jugoslaviji od okroglo 16 milijonov prebivalcev samo pet in pol milijona ljudi pravico na živilske kaznice. Samo ti so imeli pravico, da kupijo v državnih trgovinah ameriško blago po tako imenovanih enotnih, določenih cenah. Vlada je sicer razdelila zaradi suše med kmetско prebivalstvo nekaj posebnih živilskih nakaznic, in sicer osebam, ki so jih države dobrodelne organizacije preštele in odobrile. Poročilo ugotavlja, da je vlada o pomoči obveščala javnost po radiu in časopisu in da ni nikjer namenoma postopala pristransko vsaj pri delitvi ameriške pomoči. Nadalje je zanimiv tisti del v četrtem poglavju, kjer naštevava poročilo ukrepe jugoslovanske vlade za samopomoč. Poročilo ugotavlja, da kaže Jugoslavija vedno večje zanimanje za tuje strokovnjake in da je »ukinitve obvez-

oddaje, ki je povzročila zelo hudo nevoljo pri kmetih in je bila neposreden vzrok za padanje v poljedelski proizvodnji (op. uradništva suša je torej bila »posredna vzrok«), vsaj dokaz dobre volje jugoslovanske vlade, da bo sčasoma le obrnila hrbet svojemu, do sedanjemu načinu sponos, nadržanega in centraliziranega gospodarstva ter se naravnala v smer takega gospodarstva, ki upošteva mnogo bolj zasebne pobude in odgovarja zakonom ponudbe in povpraševanja. V tej zvezi ugotavlja poročilo, da je jugoslovanska vlada »vsaj za trenutno tako rekoč popolnoma ustavila ukrepe za kolektivizacijo poljedelstva«.

Kakor vidimo, so torej ameriški opazovalci hodili z odprtimi očmi. Spoznali so, da je bilo glavno zlogospodarskega poloma prisilna kolektivizacija, gospodarska nesposobnost in ni jim ušlo, da do pomoči niso pravzaprav imeli dostopa prav vsi potrebni, kajti razdeljevanje se povsod urejale režimske organizacije. Točnost njihovega opazovanja pa prihaja do izraza posebno v petem poglavju poročila, iz katerega bomo prihodnje objavili primeren izvleček.

(Prvotno po »Pregledu Narodnega odbora za Svobodno Evropo«)

Hrvatski glasb Trstu

Dalč smo od tega, da bi trdili, da je dr. Juraj Krnjević edini predstavnik opozicije narodov Jugoslavije, ki se zanima za našo svobodo, vendar se pa on v toliko različje od drugih, da svojemu zanimanju za naše vprašanje daje vidnega izraza s tem, da seznanja Hrvate v emigraciji s položajem pri nas, da od časa do časa, in to ob najvažnejših trenutkih v »Hrvatskome Glasu«, ki izhaja v Winnipegu v Kanadi, objavlja svoje članke o Trstu, iz katerih je razvidno njegovo globoko poznanje tržaškega vprašanja in njegovo veliko razumevanje za prizadevanja in borbo Slovencev in Hrvatov na Tržaškem. In kar je najvažnejše, dr. Juraj Krnjević izpoveduje, da je na Tržaškem interes Slovencev in Hrvatov istoveten, da je njihova borba skupna borba za oživotvorenje Svobodnega tržaškega ozemlja.

V svojem članku od 24. julija pod naslovom »Zopet Trst« se ozira na zadno veliko italijansko gonjo za Trst in pravi, da italijansko početje niti v Angliji niti v Združenih državah ni naletelo na večji odjek, še manj pa na odobravanje. Listi so prinašali le kratke vesti, v kolikor pa so jih komentirali, komentariji italijanskih zahtev niso bili prav prijateljski.

Ali tudi službene izjave Washingtona in Londona, ki so bile dane v zvezi z italijanskimi zahtevami, niso zvenele v ničemer povoljnejše od pisanja angleškega in ameriškega tiska.

Italijani so morali doživeti tak neuspeh, ker v vsem svojem zadržanju napram Trstu prav nič ne vodijo računa o duhu današnjega časa in o današnjih prilikah.

Prvič jim škoduje na Zahodu njihova šovinistična nestrpnost do Slovencev, ki pripadajo po mirovni pogodbi Italiji, ter do Slovencev in Hrvatov na Svobodnem tržaškem ozemlju.

Vse početje in postopek Italijanov do Slovencev in Hrvatov od leta 1918 dalje pa do danes je na Zahodu znan in takšno zadržanje Italijanov je na Zahodu privedlo do prepričanja, da oni niso sposobni vladati drugim narodom.

Tudi po in način, po katerem so Italijani sedaj poskušali, da bi Trst čim tesneje povezali z Italijo, jim ne služi v priporočilo, kajti Italija se je z mirovno pogodbo odrekla vrhovnosti nad Trstom in zato izpada neretna, ko trdi, da je Trst sestavni del njenega ozemlja.

Italija hoče vrstiti pritisk na zahodne sile atlantske obrambne zveze. Toda vojne možnosti dananjše Italije so predobro znane, da bi se Zahod mogel plašiti italijanskih pretenj z nesodelovanjem.

Vse to pa kaže, da niti duh današnjega časa, niti splošne mednarodne prilike Italiji danes ne dajejo tistega položaja glede Slovencev in Hrvatov, kot ga je imela pred 30 leti. Ali tudi sicer je naš položaj v svetu danes ugodnejši kot tedaj.

Vendar pa moramo budno paziti na razvoj prilik v Italiji. Kajti take italijanske zahteve se bodo od časa do časa ponavljale. Italijanske notranje prilike so nezdružive, kar se med drugim izraža tudi po tem, da je v Italiji, v najbolj katoliški državi Evrope, več komunistov kot v kateri koli drugi evropski državi! In še so komunisti v naraščanju, kakor so dokazale nedavne občinske volitve. Sedanja demokratska večina je slaba, kajti številno močna grupa v njej se protivi vsaki resnejši reformi in s tem parlamentu in vladi onemogoča vsako resnejše delo za ozdravitev prilik. A države, katerih notranje prilike niso urejene, so vedno pripravljene na zunanje-politične pustolovščine, da bi, četudi le začasno, odvrnile pozornost svojega naroda od domačih težav.

ŠOLSKO LETOVANJE SDD V DEVINU

Zaključna deška prireditev

Dne 12. avgusta popoldne so se malčki letošnje prve počitniške kolonije poslovili od svojih nadzornikov in od devinskega občinstva. Po komaj enomesečnem prebivanju med nami so se mnogi izmed njih kaj imenitno potegnili kvišku, drugi pa so postali že kar prijetni debeluški. Vsem se je poznalo veselo rajanje po tukajšnjih gozdičih, v slani morski vodi in po soncu. Nekateri so izgledali kakor pravi zamorčki. Svoja še pred mesecem dni blede lica so si v tem kratkem času okrasili še z rdečimi pikami, v obeh pa so zablesteli otroško srečni žarki. In glej, ti samo zaradi veselja in zdravlja v devinski šoli zbrani malčki tudi v tem kratkem času niso pozabili na svojo duhovno rast in so, kot rečeno, za zaključek tik pred odhodom priredili dvournu kulturno-športno zabavo, ki je mestoma razveselila navzoče do solz.

Na sporedu poslovnile prireditve — vse je bilo na zeleni jasi borovega gozdiča Černičje tik pod Devinom — so bile deklamacije, Globočnikova igrca v treh dejanjih s praviljno medigro »Uporniki«, zaključna himna in športna tekma.

Na jasi je mladina posejda po tleh, stariši pa so zasedli pripravljene klopi. Kot rečeno, večinoma starši kolonistov in domače občinstvo. Prireditelji so imeli na svoji strani prekrasen početni popoldan. Sonce je neumljeno pripekalo, a li navzočih to ni nič motilo! Ze nastopi prvih deklamatorjev so izzvali navdušeno ploskanje. Tako, ko je Oskar Ferluga samozvestno in s pravilnim poudarjenjem vsake važnejše besede predočil prisotnim himno devinske kolonije, Kuntčev vedro pesmico »Mi smo fantiči«. Sledil mu je Dušan Kravos, ki ni hotel zaostajati z Gregorčičevo domorodno »Bratje, v kolo se vstopimo«. Bruno Rojic se je spravil na »Čudežno ptičkok. Za zaključek je mali, bolje skoro okrogli Pino Benulič skandiral verz »Mladini«, ki so zveneli kakor nabrt za bodočnost. Vse je bilo skrbno pripravljeno in niso manjkali priredilni olčkani poklončki, ki so navzočim močno laskali.

Upornik Silvan (Godina Jurček) vodi uporniški zbor pri petju himne »Kaj nam pa morejo!...« v Globočnikovi igrca »Uporniki«

Glavni prireditve je tvorila Globočnikova mična zgodbica o predmestnem potepuhu, ki prevrta svoje prijatelje. Pod geslom »proštost in svobode« jih zvabi v gozdno hočo. Ali to veselo rajanje in preizkušanje svobode izven šole in družinskega ognjišča traja kaj malo časa. Ze v teku prve noči okrađe uporniški voditelj svoje tovarišče in zbeži s plenom v družbi ciganka. Nastopijo v medigri palčki, ki odpuste zapeljanim upornikom njihovo početje in na kraju se vse taborišče vrne domov v objem dragih mamic in očkov.

Naši kolonisti so igrco korajžno zaigrali. Le tu pa tam se je zadržnila kaka beseda. Videti je bilo, kako so se živčeli v svoje vloge. A tudi piščeva režija je pripomogla, da je igrca potekla živo in brez vsakega postanka. Uporniškega poglavarja je igral Jurček Godina samozvestno in odločno. Zapeljano mestno mladino je spravil v gozđ Bruno Kocjančič, zastopnik delavskih otrok je pa bil Marjan Skrl. Oskar Ferluga je zaman od vsega začetka dvomil v Silvanov odrešilni evangelij. Pa da ste videli palčke in malega Klavdija Coka, komaj 7-letnega Aljoša! Kako krepko se je zavzemal za zapeljane prijatelje! No, če rečemo, da je prisotne starše, vsega občinstva je bilo nad 300, do solz ganila, smo že dovolj povedali. Ozadje oziroma oder je bil prirodno, vse dejanje je namreč potekalo med grmjem.

Kako so se navzoči približali navdušenim otročičkom, se je pokazalo malo kasneje. Po srčkanih pesmic »Mi se imamo radi« so se vrstile športne tekme. Eni so se pomerili s hoduljami, bilo je seve nič koliko padcev tik pred zmagovalnim trakom! Drugi so merili brzino v teku z žaklji. Tudi tu cele skladovnice prisrčne smehe! Višek pa je doseglo športno rajanje, ko so se malčki spoprjeli v plemenitem boju: katere skupina bo močnejša »na vrvi«. Nekaj časa je valovalo neodločno sem in tja. Ze je kazalo, da bo skupina, ki je vlekla proti jugu, potegnila v sramotni poraz nasprotno skupnico. Ali tu ni mirovalo pristransko srce dveh, treh očetrov. Nak, ne damo, da bi naši propadli, so si rekli! Pa so se zdajci znašli pri dolgi vrvi tudi očette udeleženi otročičkov in dvoboj se je pričel zares. To vam je bilo smeha in glasnega bodrenja! Končno je zmagala stranka, ki je bila močnejša. Katera, si nismo zapomnili. Ali s splošno, glasno radostjo, ki je zajela staro in mlado, se je prireditve lepo harmonično zaključila in sledil je razhod.

Lepo je poudaril vodja kolonije dr. Josip Birs v pozdravnem go-

voru, kako je med malimi kolonisti po komaj enomesečnem skupnem rajanju in krepitvi zavladalo pravo bratsko sožitje. Tako bi moralo biti tudi med našim maloštevilnim narodom. Himna »Mi se imamo radi« je heratu kašipot v lepšo prihodnost, a delo, ki ga je opravilo vodstvo kolonije z vsem nadzornim osebjem, je govornik pravilno ocenil, ko je dejal, da je bilo treba v koloniji nadomestiti sto zlatih maminih sre in vso skrb ter nežno ljubezen do vsakega posameznika, kakor jo je deležen otrok v krogu svojih staršev. Morda je res pripisati prav tej pozornosti, tej vsakdanji ljubezni do vsakega otroka brez izjeme, če se je kolonija tako vzorno obnesla.

Ze zarana 13. avgusta je zvenela po Devinu slovenska pesem iz nedolžnih grl naše tržaške mladine. Sto tako srečnih mladih obrazov ne srečaš vsak dan!

Radio Trst II

306,1 m ali 980 kc-sec

NEDELJA, 19. avg.: 9.00 Kmetijska oddaja. — 11.30 Aktualnosti. — 12.00 Od melodije do melodije. — 13.00 Glasba po željah. — 21.00 Z domače knjižnice police. — 21.30 Slovenske pesmi.

PONEDELJEK, 20. avg.: 18.15 Cajkovski: Koncert št. 1. — 19.00 Iz filmskega sveta. — 21.00 Folklorna glasba raznih narodov. — 22.00 Beethoven: Simfonija št. 1.

TOREK, 21. avg.: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Mamica pripoveduje. — 21.00 Vzori mladini. — 21.30 Franck: Simfonične variacije. 23.00 Rapsodije.

SREDA, 22. avg.: 18.15 Mendelssohn: Koncert za violino in orkester. — 19.00 Zdravniški vedež. 20.30 Naša sola. — 21.00 Vokalni kvartet. 22.00 Brahms: Simfonija št. 2.

ČETRTEK, 23. avg.: 13.00 Slovenske narodne poge pevski duet, na harmoniko spremlja M. Sancin. Sancin. — 18.15 Glasbeno predavanje. — 19.00 Slovensčina za Slovence. — 20.00 Radijski oder - Heyermans: DOBRA NADA, drama v štirih dejanjih.

PETEK, 24. avg.: 13.00 Glasba po željah. — 19.00 Pogovor z žeg. — 20.30 Koncert baritonista Marijana Kosa. — 20.30 Tržaški kulturni razgledi. — 21.00 Mojstri besede - John Galsworthy.

SOBOTA, 25. avg.: Sramel kvintet in pevski duet. — 19.00 Oddaja za najmlajše. — 20.30 Komentar vojnega položaja na Korejii. — 22.00 Sobotni varieté.

POMENKI O PREHRANI

Dr. Bregant Marjan

Rastlinska živila vsebujejo mnogo vode (vegetabilia 83,36 odst., animalia 63,86 odst.) manj kazujejo tudi velik kuhinjski odpadkovin (vegetabilia: 2,62 odst., animalia: 18,54 odst.) in manj maščobe (vegetabilia: 0,14 odst., animalia: 13,84 odst.). Vegetabilia izkazujejo tudi velik kuhinjski odpadke, kakor tudi velik prebavni odpadke. Slednji se pri vegetabilijah suče med 10 in 30 odst., medtem ko je pri animalijah komaj 5-8 odst. Cene vegetabilijam so navidezno nizke, kajti v primeri s tem, kar nam nudijo (v kal.), se izkažejo za draga. Kljub temu jih moramo smatrati za nenadomestljiva: 1) ker prinašajo s hrano mnogo spremembe, 2) ker dajejo

hrani duh in okus ter grenke in ekstraktivne snovi, kakor tudi soli. Vse te snovi pospešujejo prebavo in vplivajo ugodno na prebavo animalij. Tudi neprebavni deli so neobhodno potrebni za nemoteno delovanje čreva. To, da vsebujejo vitamine, jih toliko ne priporoča, ker najdemo vitamine tudi v animalijah. Končno pa koristi vitaminov ne smemo pretirano ceniti, kot se danes prebogosto dogaja, kajti življenje ohranjujejo v prvi vrsti hranilne snovi. Če v peči ni kurjiva, še soba ne bo ogrela, pa naj bo peč še tako lepa in velika. Če ne dajemo telesu nikakih kalorij za izgorevanja, potem ne moremo obstajati, pa četudi zavjemo ne vem koliko dodatnih hranil (vitaminov) in zdravl.

Tab. I. — MESENA HRANA

Zivilo	Količina v kub. cm. - g	Beljakov.	Tolšče	Oglj. hidr.	Kal.	Cena
Mleko	250	7,8	8,8	11,8	163	
Maslo	20	0,1	16,4	0,1	153	
Mast	50	—	47,5	—	440	
Margarina	30	—	24,6	0,1	230	
Meso	100	19,5	6,0	—	135	
Klobasa-Salama	50	10,0	12,5	—	157	
Sir	50	12,5	7,5	1,8	127	
Jajce	1 kom.	5,5	5,2	0,3	72	
Kruh	250	20,3	—	168,0	790	
Krompir	250	3,8	—	51,3	225	
Riž, Testen. itd.	100	11,0	0,5	70,0	336	
Sočivje	100	1,0	—	4,0	21	
Sadje	100	0,5	—	15,0	51	
Sladkor	50	—	—	49,0	200	
Ostalo: sol, kava itd.			92,0	129,0	371,4	3109

Tab. II. — NAVADNA HRANA

Zivilo	Količina	Beljakov.	Tolšče	Oglj. hidr.	Kal.	Cena
Mleko	500	15,50	17,5	23,5	325	
Maslo	10	—	8,2	—	76	
Mast	40	—	38,0	—	352	
Margarina	30	0,1	24,6	0,1	230	
Meso	50	9,7	3,0	—	88	
Klobasa i. dr.	25	3,0	7,5	—	78	
Sir	50	12,5	7,5	1,8	127	
1/2 jajca	—	2,7	2,6	0,1	36	
Ribe	50	10,0	4,5	—	80	
Kruh	500	29,0	—	242,5	1130	
Krompir	250	3,8	—	51,3	225	
Riž-Testenine	50	5,5	0,2	35,0	166	
Zelenjava i. dr.	100	1,0	—	4,0	21	
Sadje	50	0,2	—	7,5	25	
Sladkor	50	—	—	49,0	200	
Ostalo: sol, kava,			93,0	113,6	414,8	3139

Tab. III. — BREZMESNA HRANA

Zivilo	Količina	Beljakov.	Tolšče	Oglj. hidr.	Kal.	Cena
Mleko	500	15,5	17,5	23,5	325	
Meso	—	—	—	—	—	
Mast	20	—	19,0	—	176	
Margarina	50	0,2	41,0	0,2	382	
Klobasa i. sl.	—	—	—	—	—	
Sir	50	16,0	2,0	11,3	92	
1/4 jajca	—	1,4	1,3	—	18	
Ribe	50	10,0	4,2	—	80	
Kruh	500	29,0	—	242,5	1130	
Krompir	250	3,8	—	51,3	225	
Riž-Testenine	100	11,0	0,5	70,0	336	
Zelenjava	100	1,0	—	4,0	21	
Sadje	—	—	—	—	—	
Sladkor	100	—	—	98,0	400	
Ostalo					3185	

KLETARSTVO NAPAKE VIN

Duh po bakru ali kovini sploh zadobijo vina navadno v letih, ko peronospora hudo napada in smo zato prisiljeni, uporabljati visoke odstopke modre galice za škropljenje in po znju, tudi v avgustu, škropliti. Ta nedostatek bomo odpravili s tem, da vino pretočimo v dobro zašvepljan sod in ga pri tem dobro prezračimo. V ta namen bomo uporabljali razpršilnik, kakor smo že zgoraj opisali.

Vse, kar smo napisali, velja za bela in črna vina, izvzemši žveplanje in rujevanje. Črna vina ne smemo žveplati, ker bi s tem izgubilo na barvi. Namesto žveplanja pa uporabljamo nalašč za črna vina pripravljene kocke, imenovane »Conservatore Marescaichis«, in sicer 1 do 2 kocki na 100 l vina.

Ako zapadejo črna vina rujevanju, izgubijo mnogo na barvi. To se dogaja posebno v letih, ko grozdje je močno gnije. Da preprečimo rujevanje, je neobhodno potrebno, kakor je sploh priporočljivo pri maščeni črnega grozdja, da temu dodamo 25-30 gr žveplenokislega amonijaka ali 10 gr metabisulfitna na 100 kg grozdja. S takim ravnanjem mičično bolezen samo, poleg tega pa omenjena sredstva pospešijo vretje in istočasno izluščijo iz lupin

vsu barvila in arome. Vino postane lepo črno, okusno in zdravo. Zgodi se pa lahko tudi, da črna vina, ki jih seveda moramo vreti pod tropinami, dobijo preveč tanina. Pravimo jim, da so trda, zagatna, zavita. To se dogaja zlasti, ako črna vina grozdja pred vretjem ne rabljamo, to se pravi, da ne ločimo jagod od pecljev, ampak z vsem skupaj vremo. To napako ali neprijetnost bomo odstranili na ta način, da vino sčistimo z želatino, in sicer zadostuje 5-10 gr na 100 l, kakor je pač vino bolj ali manj trdo. Želatino najprej raztopimo v topli vodi in pustimo, da se ohladi, nato odzvamemo iz sode nekaj litrov vina in v njem zmešamo v vodi raztopljeno želatino in vse skupaj premetavamo z brente v brento, da se močno speni, nakar vlijemo v sod, iz katerega smo prej odvzeli nekoliko vina. Nato v sodu vino dobro premešamo s palico. Ko se vino vsede, dolijemo prej odvzeto vino in pri tem točemo po dogah in okoli vehe, da se tako napolnijo vsi prazni prostori. Po takem čiščenju izgubi črno vino navadno nekoliko barve, bo pa isto zopet pridobilo, ko ga po čiščenju pretočimo in pri tem prezračimo.

V. S.

VESTI s TRŽAŠKEGA

Politika plinskega kuhalnika

O neki priložni lahkoumnosti lepote se je govorilo, da zna v nemati in potešiti svoje ljubavnice z isto lahkotnostjo kot kuharica, ki kuha na plinskem kuhalniku.

Isti sestav plinskega kuhalnika prihaja do izraza v italijanski politiki. Strasti so v zatišju skozi daljši ali krajši čas, dokler se ne pojavi prilika za spremembo. Ko se pa taka prilika ponudi, l'occasione fa l'uomo ladro, tedaj prične naenkrat besno streljanje iz vseh kalibrov in tedaj se pojavljajo prve vrste najprej neslužbeni in polslužbeni pisuni, nato pa vladni in če treba, še cerkveni krogi. Vlada prihaja navadno v stiskah in se končno mora le odzvati v nezadržani ljudski volji. Cerkev pa ima vedno na razpolago kakšno praznovanje, ki se časovno ujema, da čisto in brez vsake namere koristi ojačenju politične napetosti.

Taki versecendos niso nič nenavadnega v italijanskem političnem življenju; kjer se nelagodni občutki dokaj često pojavljajo, tam dovedejo kaj radi do zapletenih situacij. V privodi italijanskega na rodu leži, da si v svoji nebrzdani domišljiji zelo lahko zamišlja ne mogoče rešitve, in da samega sebe vara in počene v vratolomne te dokaj neresne nastope. Posledice teh autosugestij in tega orkestriranja ljudske strasti vse do največjih izbruhov je, da nastanejo nape te situacije, ki v izrednih primerih morejo koristiti ribičem motnih vodah. Svet ostane spričo takih nenadnih izbruhov osupel in moralno razorožen ter ob takih prilikah ni izključeno, da temu ribarjenju v kalnem podležju ljudje slabih živcev.

Le da je ta lov v motnih vodah ali politika plinskega kuhalnika kaj dvorezno orožje. Človek, ki se takega orožja poslužuje, more imeti trenutne uspehe, more zamašiti ali osupniti, vendar pa ne more pobuditi vere in zaupanja v njegovo poštenje.

In to se danes dogaja Italijanom prav v vprašanju Svobodnega tržaškega ozemlja. Najprej so podpisali pogodbo. Nato so z uporabo politike plinskega kuhalnika izsilili ono nesrečno (nesrečno za stabilnost italijanske vlade) trostransko izjavo, ki je bila medtem že dvakrat razvodena, in sicer najprej z ruskim, nato pa z jugoslovanskim pogojem. Neuvlačljive mirovne pogodbe je pri nas na področju A dovedlo do pravne nesigurnosti, na področju B pa z uveljavljenjem iste breznačelnosti se do občutnejših nepravilnosti. Nezaupanje, ki je proizvod nedo-

slednega zadržanja, prihaja s tem do izraza na škodo neresnega akrobata, kajti njegove obljube, njegove trditve in njegova dela nihče ne jemlje več resno. Posledica vsega tega je, da postopki, ki so podobni postopkom v pustolovskih romanih, pri treznih opazovalcih, ti so v tem primeru Angloameričani, izzivajo negotovanje in vtis, da ti upravljajci plinskega kuhalnika ne zaslužijo najmanjšega zaupanja.

A. D.

Življenjski stroški so se zopet dvignili

Poročilo trgovske zbornice, t. j. njen redni mesečni statistični zbornik za mesec maj ugotavlja v svojem poglavju, kjer govori o življenjskih stroških, da so se življenjski stroški v maju zopet dvignili. Povprečni življenjski stroški za družino, sestavljeno iz petih oseb, bi znašali po teh računih, ki so o-

snovani na podatkih delavskega urada, 39.459 lir. Indeks primerjave s 1938. letom, to se pravi, če bi takratni življenjski stroški znašali 100, znaša sedaj 5.002. V primerjavi s prejšnjim mesecem znaša ta dvig 0,35 odst. Predvsem so se dvignili odstavki: prehrana za 0,29 odst., oblačila 0,97 odst. in ogrevanje in luč za 0,29.

Ce primerjamo mesec maj 1951 z istim mesecem lanskega leta, vidimo, da se je indeks življenjskih stroškov dvignil za 8,95 odst. in da so se dvignili vsi stroški. Zivila so porasla za 5,09 odst., obleke za 18,06, stanovanje za 58,54, ogrev in luč za 4,46 in razni stroški za 14,18.

Teoretični proračun, ki ga daje komisija za cene pri področnem predsedstvu in ki ga računajo za tipično družino sestavljeno iz štirih oseb, t. j. dveh odraslih in dveh otrok, pa znaša 35.982 lir stroškov. Primerjava z letom 1946 nam kaže, da so se dvignili življenjski stroški v tem obdobju za 193,99 odst.

Oranje s traktorji

Kmetijsko nadzorništvo obvešča zainteresirane kmetovalce, da bo središče za traktorsko oranje tudi to jesen vršilo oranje v globini enega metra, pol metra in trideset centimetrov, kmetovalcem - privatnikom.

Vsi tisti, ki žele preorati svoja polja, morajo predložiti prošnjo na Kmetijsko nadzorništvo v ulici Ghega št. 6-I do 31. avgusta t.l. Po preteku tega roka se prošnje ne bodo več sprejemale.

Šola v Združenih državah in v Veliki Britaniji

Zavezniška čitalnica v Trstu javlja, da je na svojem sedežu v ulici Trento št. 2 razstavila vrsto fotografij, ki pod naslovom »Sola v Združenih državah in v Veliki Britaniji« kažejo organizacijo šolskega življenja, pouk telovadbe, umetnosti, glasbe in športa v teh deželah. Fotografsko razstavo dopolnjuje še vrsta tiskanih del s področja mladinske vzgoje.

Razstava je odprta javnosti vse delavnike od 10. do 13. in od 15.30 do 20.30 ure. Vstop prost.

STANKO ŽITKO

Brez besed smo obstali tisto nedeljo, ko se je nenadoma po mestu raznesla prežalostna vest, da nas je za vedno zapustil Stanko Žitko v svojem cvetočem enaindvajsetem letu. Teško je bilo verjeti, saj smo ga bili še pred par dnevi videli čilega in zdravega, vedno nasmejanega in največkrat v najboljšem razpoloženju.

Kot član Akademskega kluba »JADRAN« je pridno sodeloval pri njegovem moškem pevskem zboru v katerem je brez dvoma nastala zaradi njegove prerane smrti občutna vrzel.

Ko smo ga v torek 7. t. m. spremljali na njegovi zadnji poti in ko je žalostno in zamolklo udarjal tam pri sv. Ani zvon z mrtvaške kapelice, smo Jadranaši v polnem obsegu doumeli pomen izgube mladega slovenskega inteligenta tu ob sinjem Jadranu. Na Žitkovem grobu smo se zaobljubili, da bomo skušali napeti vse svoje mladostne sile, da bo tržaška zemlja vedno ostala slovenska zemlja in kot taka prijeten zadnji dom tudi našemu članu Stanku.

Počitniška kolonija SDD na Repentabru

Prva skupina učencev in dijakov, ki so se prijavili za mladinsko letovanje Slovenskega dobrodelnega društva na Repentabru, se je odpravila v ponedeljek 6. t. m. in je srečno prispela na cilj. Njej sledila v prihodnjih dneh druga skupina, ki se ni mogla iz enega ali drugega razloga pravčasno predstaviti pri odhodu, tako da bo zasedba kolonije popolna.

Ravnateljstvo kolonije sporoča staršem, da je obisk v koloniji dovoljen samo ob nedeljah in praznikih od 15. do 18. ure, in jih na proša, naj ne nosijo letovalcem hrane ali sladkarij, ker bi lahko povzročili s tem pri svojih otrocih je motnje v prebavi in nevspečne posledice v zdravstvenem stanju.

DAROVI

Gospa Pavla Zeleznik-Sancin daruje S.D.D. v Trstu L. 1000 mesto cvetja na grob Karlu Sancinu, po domače Nane-tu.

Odgovorni urednik: dr. Janko Jež
Tiska: štarna »ADRIA«, d. d. v Trstu

ZOBOZDRAVNIK

Dr. STANISLAV PAVLICA
sprejema od 9 - 12 in od 17 - 19
TRST, VIA COMMERCIALE
10-II., TEL. 25597

Mizarji kmetovalci podjetniki!

Deske smrekove, macesnove in trdnih lesov, trame in parkete nudi najugodnejše

CALEA
TEL. 90441 TRST
Viale Sonnino, 24

ZLATARNA

UL. ROMA 19

VELIKA IZBIRA, PO ZARES KONKURENCNIH CENAH! LASTNA DELAVNICA. KUPIM IN ZAMENJAM ZLATO, SREBRO IN DRAGULJE

Hlače in letne obleke iz mako bombaža in volnene fresko v bogati izbiri - po najnižjih cenah

MAGAZZINI DEL CORSO
TRST, Corso I - Borzni trg (Piazza della Borsa)

Harlekinove izpovedi

„Ne smemo dopustiti, da bi prišlo do osnivanja svobodnega ozemlja, kajti v tem primeru je Trst za vso bodočnost za nas izgubljen!“ pravijo Italijani

V zadnjem času je čuti vedno več glasov, naj bi se tržaško vprašanje rešilo s plebiscitom. Sodeč po teh predlogih, mirovna pogodba pa za nič in tudi trojna izjava ni velja več. Zato ne preostaja ničesar drugega kot plebiscit.

Svobodno tržaško področje obsega kakih 800 četvornih kilometrov z nekako 400.000 prebivalci. Naj se torej izkaže, ali je pretežna večina za Italijo ali za Jugoslavijo. Tretje možnosti, to je možnosti, da se pretežna večina, kateri bi se vsi ostali morali pokoravati, izrazi za organizacijo in daljni obstoj Svobodnega tržaškega ozemlja, pa enostavno ne jemljejo v obzir. Prebivalstvo tržaškega ozemlja torej ne bi imelo izbire med tremi možnostmi, ampak bi moralo odločiti samo o alternativni za eno ali drugo nemogočo rešitev.

Na vprašanje, zakaj tako uporno izključujejo možnost opredelitve za Svobodno ozemlje, dajejo odločen ali zato nič manj prepričevalen odgovor: čes, da se je v teku zadnjih let že dovolj izkazalo, da je obstoj Svobodnega tržaškega ozemlja nemogoče. Tukaj pa seveda moramo napraviti opombo: da so se izvestni krogi v teku zadnjih let dokaj

neprepričevalno trudili, da bi to nemogočnost s svojimi izumetničenimi postopki napravili prepričevalno.

Medtem pa nam je g. De Gasperi s svojo poslednjo izjavo pred parlamentom dal možnost, da v stvar prodremo nekoliko globlje. »Za Italijo - pravi De Gasperi - obstaja samo ena možnost, da bi pridobila Trst, in to edino možnost ji proži tristranska izjava od 20. marca 1948. Kajti, ako bi Italija pristala na ustvaritev Svobodnega tržaškega ozemlja, bi ta pristavek pomenil izključitev vsake možnosti pripojitve Trsta Italiji.«

Kaj to pomeni, ni težko ugotoviti. Sodeč po enih, Svobodno področje ne more imeti življenjske sposobnosti. Sodeč po g. De Gasperiju, bi pa organizacija Svobodnega tržaškega ozemlja imela najmanj to sposobnost, da bi za vso bodočnost izključila povratek Italije semkaj. To neživljenjsko Svobodno tržaško ozemlje bi torej po De Gasperiju imelo vsaj toliko sposobnosti za življenje, da bi izključilo potrebo po povratku k Italiji. Tržačani bi se namreč v novih prilikah zelo hitro znašli. Mesto nacionalističnih »priveditev« bi imeli trezno sodelovanje brez nepotrebne vsiljevanja. Odpadli bi klicani na pomoč s strani župana in škofa, odpadli bi bučne vseučilišne manifestacije in odpadli bi »deklaracije« italijanskih ministrov in državnikov, namesto tega bi pa nastopila vedra in mirna delavnost ter prirodna vzajemnost, od katerih je Trst mirno živel na stotine let.

Da bi se za tako nepovezanost v nacionalni smeri in za likvidacijo nacionalističnih vsiljevanj mogla najti tržaška večina, to je tisto, česar se italijanski nacionalisti in z nacionalizmom povezani razni cerkveni in socialni krogi boje. Zato predlagajo plebiscit, ali kakor nam to prikazuje Enzo Grazzini, si ga zamišljajo tako, da bi na vsak način morala priti do izraza neka na natezalnici skovana večina.

Mi pa sodimo, da so vsa taka prizadevanja danes, ko so na vidiku volitve, neresna: v kolikor pa so neresna, imajo vendarle tudi svojo resno stran. V zadnjem času je bila namreč po vsej priliki z guvernerjem odobrenjem sestavljena neka kontrolna komisija, ki ima kaj čudno nalogo: nalogo, da pred volitvami črta poedine volivce, ki ji pa čes niso po godu, in sicer na ta način, da jim prisojita neke neobstoječe nedostatke. Tako so med drugim nekega volivca iz Bazovice iznenadili s tem, da so ugotovili, da ni italijanski državljani, čes, da je leta 1940 dezertiral in da se je s tem odrekel italijanskemu državljanstvu. Odzvedu državljanstva je sledil seveda odvzem delavske knjižice! Oboje tako rekoč preko noči z avtomatsko brzino. Nek drug primer je še bolj drastičen. Neke naša ženska se je poročila z Italijanom, ali se ni aprilogodila, kot bi bilo treba. Njej sedaj natolčujejo, da je bila pred poroko ženska lahkkih običajev, zapisana v redarstvu in da je zaradi tega ... nesposobna za glasovanje pri volitvah.

Od približno 400.000 prebivalcev, kar jih šteje Svobodno tržaško ozemlje, jih kakih 300.000 živi v Trstu. To bi pomenilo, v kolikor bi Trst dal nekako dve tretjini glasov za Italijo, da ostalo prebivalstvo Svobodnega tržaškega ozemlja

skupaj ne bi moglo preglasovati Tržačanov. Volitve v Trstu bi torej za te plebiscitne morale dokazati italijanstvo tega ozemlja, saj vemo, da je izven Trsta le malo italijanskega prebivalstva.

Zakaj bi se torej Tržačanom nedala polna svoboda, da lahko izrazijo svoje mišljenje? Zakaj se to ne rešitve, to je neposredno pred volitvami, še nipopolnjujejo in »popravljajo« volivni sezname in to po bolj ali manj izraženi orientaciji poedincev? Ali naj zopet živimo isto kot leta 1949, t. j., da stržaški volivci dopotujejo iz Italije in da se naknadno podeljujejo volivne pravice na podlagi notarskih aktov, ki imajo za Italijane polno dokazilno moč in veljavno ne pa za Slovence in Hrvatce?

Ali je Trst v resnici ono, kar trdijo ti zmešanci, to je italijansko mesto, ki komaj čaka, da pride po Italijo? Cemu potem vse te odvšine in neresne priveditve?

Ali pa te priveditve niso odvšine in niso nepotrebne, in tedaj bi to pomenilo, da sami Italijani ne verjamejo v italijansko opredelitev tržaškega mesta. Da je res tako, nam dokazuje izjava De Gasperija: »Ne smemo dopustiti, da bi prišlo do osnivanja svobodnega ozemlja, kajti v tem primeru je Trst za vso bodočnost za nas izgubljen.«

In ta izpoved je vredna zlata.

NOVO POSLOPJE za naše srednje šole

Ugotovljeno je, da se je italijansko šolstvo v zadnjem času prostorno precej pomoglo in doseglo skoro predvojno stanje. Vojaška oblastva, ki so mnogo šolskih poslopij zasleda, so jih izprijaznila in se preselila v pripravljene vojašnice.

Glede slovenskih šol pa še vedno nuletimo na izgovor, da ni prostora za njihovo smotrnejšo razvstitev. Zato se ponovno v imenu vse naše javnosti obračamo na pristojna oblastva s pozivom, naj poveljijo dolžno pozornost tudi prostornemu vprašanju slovenskih srednjih šol.

Jasno je, da se more to vprašanje rešiti edino z gradnjo novega šolskega poslopja. Dokler se pa to novo šolsko poslopje ne zgradi, predlagamo naslednjo začasno rešitev:

Slovenskemu liceju s klasičnimi paralelkami in učiteljsku naj se začasno dodeli stavba v ulici Ruggero Mannu. V kolikor bi nekateri ugovarjali, da je bila ta stavba od vsega začetka dodeljena samo italijanskim šolam, predlagamo drugo rešitev, in sicer šolsko stavbo na trgu Hortis, v kateri so bile pred prvo svetovno vojno nameščene nemške srednje šole! Če bi bila pri činiteljih, ki bi mogli koristno izpeljati enega od obeh navedenih predlogov, skrb za slovensko šolstvo tudi važna politična dolžnost bi se dalo vprašanje primerne začasne razmestitve slovenskih šol rešiti brez nepotrebnih časopisnih polemik in političnih trenj.

V sedanji stavbi v ulici Lazzaretto vecchio bi tako mogli svobodnejše zadhati slovenska trgovska akademija in nižja trgovska strokovna šola!

Dovolj je bilo govora o pretesnih prostorih v ulici Lazzaretto vecchio, zato se tu nočemo s tem vprašanjem zopet baviti. Pribijemo pa

naj se enkrat, da stanovanje, pa naj bo še tako veliko, ni nikoli primerno za šolske potrebe!

Pozivamo vse pristojne činitelje, predvsem pa slovenska šolska oblastva in njene zastopnike v šolskem svetu, ki mu je poverjeno razpolaganje s šolskimi stavbami, naj premaknejo z mrtve točke nad vse pereče prostorno vprašanje za naše srednje šole v Trstu!

Veselite v Devinu je pri kraju...

Ze je mesec dni, kar nas je sredi julija nekega nadvse žarečega jutra presenetila stoglava jata tržaških mladicev in se nastanila v naši ljudski šoli.

Naši malčki so se nam s svojo živahnostjo kmalu nadvse priljubili. Pa so znali tudi, se kako pokorno, korakati v vrsti in se sploh lepo vesti! Najraje so jo mahali s svojimi vzgojitelji v lčnih belih haljah v Bokadinski zalvi s plitvo morskovo vodo in peskom. Videli si jih pa tudi po vseh okoliških borovih gozdičih, kako posedajo okrog svojih vzgojiteljev. Ti so jim morali že praviti kaj posebno mičnega! Najbrž nekaj pravljici podobnega pa do priprostih razlag vsakdanjih pravil lepega vedenja in obnašanja. Skratka, živahno je bilo, posebno ob večerni uri tik pred počitkom, ko je nemirna mlada narava terjala še zadnji razmah pred sladkim počitkom. Ta se je pričel ob 9. uri zvečer (pa kakor odrezano!).

Cujemo, da tudi resnih opravil niso zanemarili in za nedeljo 12. avgusta so nam pripravili poslovilno prireditev, o kateri poročamo na drugem mestu.

V ponedeljek 13. t. m. dopoldne pa so nas zapustili. A na njihovo mesto je prišlo stoglavo krdelec tržaških in tržaško-okoliških dekletc. Tudi teh se veselimo in jim kličemo: Pozdravljemo med nami!

PETEK 17. AVGUSTA

se nadaljuje v Trstu, na trgu Barriera Vecchia št. 5

izredna poletna razprodaja

v trgovini čevljev

Donda

TRIESTE - LARGO BARRIERA VECCHIA 5